

LITERATUUR
MUSEUM

[literatuurmuseum.nl / verhalen / slauerhoff](https://literatuurmuseum.nl/verhalen/slauerhoff)

LESPAKKET

Op vleuglen van verlangen rustloos reizend

OPDRACHTEN BIJ
HET VERHAAL OVER
SLAUERHOFF

Op vleuglen van verlangen rustloos reizend

In veel van zijn gedichten maakt Slauerhoff gebruik van rijm. Rijm is een opvallend vormkenmerk in poëzie. Je spreekt van rijm als er tussen twee verschillende woorden een bepaalde overeenkomst is in klank. In een gedicht kan rijm op verschillende plaatsen voorkomen. Het heeft een esthetische functie: rijm heeft gevolgen voor de klank van het gedicht. Maar regelmatig heeft het rijm in een gedicht ook een inhoudelijke functie; het kan de inhoud van het gedicht ondersteunen of zelfs versterken. In het gedicht *Voor de verre Prinses* herken je verschillende vormen van rijm.

Voor de verre Prinses

Wij komen nooit meer saam:
De wereld drong zich tussenbeide.
Soms staan wij beiden 's nachts aan 't raam,
Maar andre sterren zien we in andre tijden.

Uw land is zo ver van mijn land verwijderd:
Van licht tot verste duisternis - dat ik
Op vleuglen van verlangen rustloos reizend,
U zou begroeten met mijn stervenssnik.

Maar als het waar is dat door grote dromen
Het zwaarst verlangen over wordt gebracht
Tot op de verste ster: dan zal ik komen,
Dan zal ik komen, iedre nacht.

– J.J. Slauerhoff, Verzamelde gedichten. Deel 1. A.A.M. Stols,
Den Haag 1947 (tweede druk), DBNL

Opdracht

- 1 Lees het gedicht *Voor de verre Prinses*. Welk rijmschema herken je in het eindrijm in dit gedicht?
- 2 Van welke rijmsoorten is sprake in het eindrijm?
- 3 Welke vorm van rijm zie je in de zevende versregel 'Op vleuglen van verlangen rustloos reizend'? Wat is volgens jou het inhoudelijke effect van dit rijm?
- 4 Zoek de tekst op van jouw favoriete liedje. Dat mag in het Nederlands zijn, maar natuurlijk ook in een andere taal. Kopieer de tekst.
- 5 Analyseer het rijm in de tekst die je gekozen hebt. Op welke plaatsen komt rijm voor? Is er een herkenbaar rijmschema in het lied? Welke vormen van rijm zijn gebruikt?

Plaats van het rijm

Het rijm in een gedicht kan op verschillende plaatsen voorkomen. Het meest bekend en daardoor het best herkenbaar is eindrijm, waarbij woorden aan het eind van de versregel op elkaar rijmen. Er kan ook sprake zijn van voorrijm, daarbij rijmen woorden juist aan het begin van de versregel. Bij middenrijm is er sprake van rijm in het midden van de versregel en bij kettingrijm rijmt het einde van de ene versregel met het begin van de daarop volgende regel. Ook binnen een versregel kan sprake zijn van rijm, dit noem je binnenrijm.

Rijmschema eindrijm

Eindrijm kun je schematisch weergeven in een rijmschema, waarbij je de rijmwoorden met dezelfde letter aanduidt. De benamingen voor de verschillende rijmschema's zijn:

- **Gepaard rijm:** a-a-b-b
- **Omarmend rijm:** a-b-b-a
- **Gekruist rijm:** a-b-a-b
- **Slagrijm:** a-a-a-a
- **Verspringend rijm:** a-b-c-a-b-c
- **Onderbroken rijm,** bijvoorbeeld: a-b-x-b of a-b-a-x

Rijmklanken

Tot slot bestaan er verschillen in de manier waarop de rijmklanken over de lettergrepen van het rijmwoord verdeeld zijn: Volrijm: bij volrijm rijmen de beklemtoonde lettergrepen van het woord. Als er na de beklemtoonde lettergreep geen lettergreep meer volgt, noem je dit mannelijk rijm (huis-kruis). Als na de beklemtoonde lettergreep nog een onbeklemtoonde lettergreep volgt, noem je dit vrouwelijk rijm (dromen-komen). Als er nog twee of meer lettergrepen volgen op de beklemtoonde lettergreep, spreek je van glijdend rijm (duikelen-struikelen). Alliteratie: bij een alliteratie zijn de beginmedeklinkers van woorden (of beklemtoonde lettergrepen) gelijk aan elkaar (zeven-zonen). Rijk rijm: bij rijk rijm klinken de rijmende lettergrepen (of woorden) helemaal gelijk (land-belandt, spiegelbeeld-evenbeeld) Klinkerrijm (assonantie): bij klinkerrijm zijn de beklemtoonde klinkers van de rijmwoorden gelijk, maar de medeklinkers niet (lief-diep)

